

Луценко А.*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Глобалізація в цілому сприяє змінам та скороченням номенклатури, об'єму суверенних повноважень держав, і при цьому цей процес є двостороннім: з одного боку, посилюються фактори, які об'єктивно зменшують суверенітет країни, а з іншого – більшість держав добровільно і свідомо йде на його обмеження. Але наприкінці ХХ і початку ХХІ ст. в сфері вивчення питання національного суверенітету з'явилися нові аспекти, особливо в контексті обговорення проблем глобалізації і нового світового порядку. Все активніше почала обговорюватися тема зміни, «розмивання», «зникнення» національного суверенітету [4]. Поступово політична наука прийшла до думки щодо необхідності переосмислення і переоцінки поняття «суверенітет» в зв'язку із виникненням світового політичного товариства, уточненням переділів приватних суверенітетів, принципів їх поєднання один з одним і побудова їх ієрархії, враховуючи дії інших різних суб'єктів: ТНК, недержавні організації, багатонаціональні структури, розвиток різних глобальних ідеологій, наприклад глобального громадянського суспільства. Можна погодитися з висновком Г.Геблера: останнє десятиліття ХХ с. показали, що національна держава вже не дає ладу проблемам, які мають глобальний характер [5]. Виникає своєрідна система, за якої проблеми окремих країн, націй, регіонів та інших суб'єктів об'єднуються в єдиний клубок. В цілому «процеси глобалізації в широкому сенсі характеризуються різким посиленням та ускладненням взаємних зв'язків в основних сферах економічного, політичного та суспільного життя, набуваючи планетарних масштабів [2]. Перед сучасними технічними та економічними силами національні кордони стали менш серйозним, ніж раніше, рубежем. Варто також мати на увазі, що «в глобалізуючому світі взаємодіють не тільки держави, а більше території та регіони» [1]. Об'єм внутрішнього суверенітету сильно звужився юридично за рахунок міжнародних домовленостей. Із цих цілком очевидних речей зроблено важливий висновок: внутрішні справи держави, в які ніхто не має права втручатися і, які регулюються тільки національним правом та звичаями, звужуються, причому переважно завдяки добровільній відмови суверенів від своїх суверенних прав, а міжнародне або право певного товариства (колективної участі) розширюється [3]. Щоб відтінити сказане, варто вказати, що на сьогоднішній день найбільший суверенітет (тобто найменші обмеження у використанні суверенних прав) мають держави ідеологічно (Китай, Іран, Саудівська Аравія та деякі інші мусульманські країни) та економічно закриті (на кшталт Північної Кореї, Куби), а саме з приводу їх «суверенних прав» (зокрема створювати ядерну зброю), і виникають гострі конфлікти. Що стосується достатньо відкритих та розвинених держав, то тенденція цих держав делегувати свої повноваження міжнародним, регіональним, світовим організаціям і об'єднанням є цілком очевидною. З одного боку, спостерігається тенденція до зменшення національного суверенітету, з іншого - бурхливий ріст націоналізму, прагнення навіть самих невеликих народів набути

* аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Коппель О.А.

свого власного суверенітету. Пояснення причин сепаратизму в сучасний період, до якого ми прийшли, на перший погляд може здатися парадоксальним: націоналізм посилюється тому, що слабшають держави як системи. проблема переходить вже на наддержавний рівень і пов'язана з трансформацією суверенітету та із зовнішнім впливом на ті країни, у середині яких немає сил для самостійних змін. Але я переконана, що, яким би м'яким не був такий вплив ззовні, він так чи інакше позначиться на суверенітеті. Його обмеження має два рівні:

1. Самі країни, що розвиваються, готові об'єднуватися в регіональні співтовариства, щоб разом відстоювати свої інтереси і вирішувати проблеми.

2. Вони пов'язані з глобальним протистоянням між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються (проблема Північ - Південь).

На даному етапі потрібно вирішити проблему поєднання національних та наднаціональних, групових та світових інтересів. Лише певне конкретне інституційне рішення даної проблеми, встановить більш-менш стабільний новий світовий порядок.

Література

1. Гребенчиков, Э. С. Тихоокеанская Россия и Япония: регионализация отношений // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – №1. – С. 89
2. Иванов, Н. П. Человеческий капитал и глобализация // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 9. – С. 19.
3. Ян, Э. Демократия и национализм: единство или противоречие? // Полис. – 1996. – № 1. – С. 49. December 2001. – Ottawa.
4. International Commission on Intervention and State Sovereignty. The Responsibility to Protect: Research, Bibliography, Background. Supplementary volume to the report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty
5. Gelber, H. G. Sovereignty through Interdependence. – London; The Hague; Boston, 1997. – P. 12.